

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРАВА SUI GENERIS НА НЕОРИГІНАЛЬНІ БАЗИ ДАНИХ В ЄС

Вишневецький В. О.

ВСТУП

Наприкінці XX століття правовий режим охорони неоригінальних компіляцій даних у державах-членах Європейського Союзу продемонстрував недостатність авторсько-правової охорони у її континентальному вигляді (фр. *droit d'auteur*), що традиційно була орієнтована на твори, які відображають творчий внесок автора. У зв'язку зі стрімким зростанням обсягів інформації, діяльність зі збирання, перевірки та впорядкування великих масивів даних часто не передбачала творчої складової, натомість вимагала значних матеріальних та організаційних вкладень, які не підлягали охороні в межах традиційної моделі. Невідповідність між економічним значенням баз даних та доктринальними критеріями охороноздатності характеризувалася в літературі як «прогалина в охороні» (нім. *Schutzlücke*). Це явище знижувало передбачуваність правового регулювання та створювало ризики для ефективного функціонування внутрішнього ринку ЄС.

Співіснування двох концептуально відмінних традицій – континентальної, пов'язаної з вимогою творчого внеску, та англо-американської, де тривалий час застосовувався підхід, відомий як «доктрина поту чола» (англ. *sweat of the brow*), породило суттєві доктринальні розбіжності щодо охорони неоригінальних компіляцій даних. Ці розбіжності створювали перешкоди для уніфікованого правозастосування в межах ЄС і ставили під сумнів здатність наявних правових інструментів адекватно реагувати на економічні зміни, зумовлені зростанням цінності інформаційних ресурсів.

Ухвалення Директиви 96/9/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 1996 року про правову охорону баз даних (надалі – Директива 96/9/ЄС)¹ стало нормативною відповіддю на означені теоретичні й практичні колізії. Інститут права особливого роду (лат. *sui generis*) був сформований як автономний механізм компенсаційного

¹ Директива 96/9/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 1996 року про правову охорону баз даних. *Верховна Рада України : офіц. вебпортал*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_241#Text (дата звернення: 10.10.2025).

характеру, покликаний захистити істотні інвестиції у створення баз даних незалежно від наявності творчого внеску. Його призначення полягало в протидії несанкціонованому вилученню та повторному використанню істотних частин компіляцій даних, що відображало перехід від виключно авторсько-правової моделі до підходу, в якому економічне значення інформаційних ресурсів набуває самостійного юридичного статусу.

Становлення права *sui generis* є результатом комплексного процесу узгодження різних правових традицій, економічних потреб, вимог внутрішнього ринку та завдань уніфікації судової практики. У цьому аспекті інститут виступає механізмом, що поєднує доктринальні корективи, економічні імперативи та інституційну логіку європейської інтеграції.

Імплементація положень Директиви 96/9/ЄС у національне законодавство України актуалізує питання доктринального розмежування права *sui generis* та авторського права. Відсутність узгодженого доктринального підходу ускладнює практичне розмежування інститутів і зумовлює потребу системного аналізу історичних, доктринальних та економічних чинників, що передували запровадженню окремої охорони неоригінальних компіляцій. Осмислення цих факторів є необхідною умовою формування єдиної науково-правової позиції та забезпечення гармонізації національної практики з підходами Європейського Союзу.

1. Філософська несумісність *droit d'auteur* та *copyright*

1.1. Персоналістична концепція *droit d'auteur* та проблема «прогалини в охороні»

Ідеологічний антагонізм у світових підходах до авторського права наприкінці ХХ століття, що пролягав між континентальною доктриною та англо-американською доктриною відомою як *copyright*, створив істотну прогалину у правовому захисті компіляцій, які мали значну економічну, але незначну творчу цінність. В основі цього конфлікту лежить принципова несумісність поглядів на саму природу авторського права, адже континентальна система історично спирається на дві засадничі ідеї – «концепцію власності» та «теорію прав особистості»².

Ці дві ідеї утворюють єдину доктринальну конструкцію. У ній «концепція власності» забезпечила авторському праву юридичну форму, тобто абсолютний, виключний характер, тоді як «теорія прав

² Strowel A. *Droit d'auteur et copyright: divergences et convergences : étude de droit comparé* / préface de Louis Van Bunnem. Bruxelles : Bruylant, 1993. С. 81.

особистості» надала йому філософську легітимність, обґрунтовуючи права автора не економічною доцільністю, а захистом духовного зв'язку творця з твором. Саме цей синтез заклав підґрунтя персоналістичного підходу.

Відповідно до цього підходу, право автора розглядається як невід'ємне від його особистості, внаслідок чого воно визнається первинним, тоді як суспільний інтерес – вторинним. В основі цієї концепції лежить доктрина природного права, утверджена під час Французької революції. Вона знайшла відображення у відомій доповіді Ле Шапелє 1791 року, де право автора на твір визначалося не як утилітарний привілей, наданий суспільством, а як акт справедливості, при цьому сам твір проголошувався «найбільш особистою з усіх видів власності», оскільки він є «плодом думки письменника»³. Таке розуміння об'єкта охорони заклало фундамент закритої аксіологічної системи, оскільки таким об'єктом виступає виключно прояв творчості автора, тому будь-які результати діяльності, що ґрунтуються суто на фінансових чи організаційних витратах (як-от інвестиції у збір даних), апіорі залишалися поза межами правового регулювання.

Персоналістичний підхід визначає й мету правової охорони, адже континентальна традиція, на відміну від утилітарної, керується передусім етичними та деонтологічними засадами. Обґрунтування авторського права в цій системі історично апелює до категорії «справедливості», протиставляючи її «користі» та розглядає право як «винагороду за створення твору», а не як «стимул до творчої діяльності»⁴. Аналіз А. Стровеля підтверджує цей глибокий розкол, вказуючи, що в системі *droit d'auteur* на перший план висувалися міркування справедливості, тоді як в системі *copyright* домінував утилітарний вимір⁵.

Ця персоналістична філософія визначила критерій охороноздатності, який знайшов відображення в німецькій правовій доктрині через законодавчу вимогу «особистого інтелектуального творіння» (нім. *persönliche geistige Schöpfungen*), закріпленій у § 2(2) Закону про авторське право (нім. *Urheberrechtsgesetz, UrhG*)⁶. Судова практика, реагуючи на необхідність застосування цієї норми до утилітарних об'єктів, сформувала критерій – «рівень оригінальності» (нім.

³ Strowel A. Droit d'auteur et copyright: divergences et convergences : étude de droit comparé / préface de Louis Van Bunn. Bruxelles : Bruylant, 1993. С. 90.

⁴ Там само. С. 235–236.

⁵ Там само. С. 239.

⁶ Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz – UrhG) vom 09.09.1965. Bundesministerium der Justiz. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/urhg/> (дата звернення: 15.10.2025).

Schöpfungshöhe), який остаточно утвердився в рішенні Федерального суду Німеччини (нім. *Bundesgerichtshof*, далі – BGH) у справі *Inkasso-Programm*⁷.

У цьому рішенні BGH встановив високий рівень оригінальності для охорони комп'ютерних програм, постановивши, що захисту підлягає лише той об'єкт, який значно перевершує «загальну середню майстерність» (нім. *allgemeinen Durchschnittskönnen*) кваліфікованого фахівця. Суто реміснича праця (нім. *rein Handwerksmäßige*), на думку суду, визнавалася технічно зумовленою, а не результатом творчого вибору, і тому вимагала результату, що виходив би за межі кваліфікованої технічної роботи. Більше того, BGH, формулюючи позицію, що стала прямою антитезою британській доктрині, заявив, що для «питання рівня оригінальності неважливо, з якими зусиллями та витратами програма була розроблена»⁸.

Така системна відмова суду розглядати інвестиції як критерій охорони була універсальною, адже навіть для простих творів, відомих як «твори малої монети» (нім. *Kleine Münze*), поріг «рівня оригінальності» хоч і був нижчим, але все одно вимагав наявності творчого вибору, а не інвестицій. Внаслідок цього німецька судова практика, дотримуючись власної персоналістичної логіки, зіткнулася з колізією. Оскільки BGH, відмовивши у захисті ремісничій праці, інституціоналізував «прогалину в охороні», в якій опинилися економічно цінні, але нетворчі об'єкти, насамперед неоригінальні компіляції даних.

Цей високий стандарт оригінальності, що передбачав вимогу суб'єктивності, знайшов практичне втілення і в прецедентній справі Суду Бенілюксу *Screenoprints c. Citroën (1987)*. Суд встановив, що для надання правової охорони об'єкт повинен мати «відбиток особистості автора» (фр. *l'empreinte de la personnalité*)⁹. Саме цей прецедент окреслив аксіологічну межу континентальної системи, оскільки вимога суб'єктивної оригінальності автоматично виключала зі сфери охорони будь-які об'єкти, позбавлені творчого внеску.

Водночас у Франції, попри традиційно спільний з Німеччиною доктринальний підхід, проблема «прогалини в охороні» була вирішена інакше. Якщо німецька практика встановила занадто високий «рівень оригінальності», тим самим пасивно відмовивши у захисті неоригінальним об'єктам, то французька судова практика, навпаки, намагалася інтегрувати захист неоригінальних компіляцій у межах класичного *droit d'auteur*. Цей підхід яскраво продемонструвала справа

⁷ BGH, Urteil vom 09.05.1985 – I ZR 52/83. BGHZ. 94, 276 (Inkasso-Programm).

⁸ Там само.

⁹ Strowel A. Оп. cit. P. 425.

Société Microfor v. Société Le Monde 1987 року¹⁰. Суть справи полягала у тому, що компанія Microfor створила комп'ютеризований індекс (базу даних) газетних статей Le Monde. Створений індекс містив назви, ключові слова та короткі анотації, сформовані з витягів зі статей. Видавець Le Monde, який здійснив значні інвестиції у створення оригінального матеріалу, оскаржив ці дії як порушення його авторських прав.

Касаційний суд Франції, скасувавши рішення суду нижчої інстанції, що намагався захистити інтереси Le Monde, став натомість на бік Microfor (виробника бази даних). Суд визнав базу даних Microfor «інформаційним твором» (фр. *œuvre informationnelle*), а використання коротких витягів кваліфікував як правомірний виняток «короткої цитати», дозволений статтею 41 Закону № 57-298 від 11 березня 1957 року «Про літературну та художню власність». Ключовим критерієм правомірності Суд визнав не творчий характер анотацій, а той факт, що вони «не позбавляли читача необхідності звертатися до першоджерела»¹¹.

Таким чином, французька юриспруденція, намагаючись захистити економічно цінний об'єкт, фактично пішла шляхом небезпечного зниження класичного рівня оригінальності. Замість «відбитку особистості» Касаційний суд фактично прирівняв до творчості інтелектуальну працю, зокрема аналіз, відбір та систематизацію матеріалів, витрачену Microfor на створення бази даних.

Ще одним логічним наслідком визнання «відбитку особистості автора» є заперечення можливості первісного авторства юридичних осіб. Оскільки твір є продовженням особистості, корпоративна структура за визначенням не може виступати творцем. Це підкреслює А. Стровель, ставлячи риторичне запитання: «...як юридична особа могла б виразити свою особистість у творі?»¹². До аналогічного висновку доходить і Дж. К. Гінзбург, зазначаючи, що французька система відкидає можливість для юридичних осіб бути первісними авторами, оскільки твір має бути створений фізичною особою¹³.

Водночас квінтесенцією персоналістичного підходу є інститут особистих немайнових або моральних прав (фр. *droits moraux*), які покликані захищати духовний зв'язок автора з його творінням.

¹⁰ Cass. ass. plén., 30 oct. 1987, pourvoi n° 86-11.918. Bull. ass. plén. 1987. № 4. P. 7 (*Société Microfor v. Société Le Monde*). URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000007019548/> (дата звернення: 15.10.2025).

¹¹ Там само.

¹² Strowel A. Op. cit. P. 323.

¹³ Ginsburg J. C. A Tale of Two Copyrights: Literary Property in Revolutionary France and America. *Tulane Law Review*. 1990. Vol. 64, No. 5. P. 1020.

Як підтверджує А. Стровель, право на недоторканність твору є «істотним елементом» морального права та найкращою ілюстрацією різниці між *copyright* та *droit d'auteur*¹⁴. Засадничий характер немайнових прав підкреслюється їхньою абсолютною невідчужуваністю (на відміну від майнових прав), оскільки автор не втрачає їх навіть у випадку, коли є найманим працівником. Цей принцип законодавчо закріплено у Статті L. 121-1 Кодексу інтелектуальної власності Франції¹⁵. Саме ця абсолютна та безумовна невідчужуваність є кардинальною відмінністю від, наприклад, американської системи, де, як зазначає Дж. К. Гінзбург, немайнові права (якщо вони визнаються) можуть бути предметом відмови з боку автора на користь роботодавця¹⁶.

Якщо інститут моральних прав постає логічним завершенням персоналістичної доктрини, демонструючи, що у центрі системи перебуває автор, то її найвиразніше втілення знайшлося у німецькій «моністичній теорії». Відповідно до цього підходу, який проаналізував Е. Ульмер, німецька доктрина розглядає авторське право (нім. *Urheberrecht*) не просто як суму майнових та особистих прав, а як неподільну єдність, оскільки твір захищається як виявлення особистості автора. А. Стровель, посилаючись на Ульмера, влучно передає цю ідею, описуючи відносини автора з твором як взаємини з «духовним дитям» (нім. *ein geistiges Kind*), що має власну долю¹⁷. Концепція твору як «еманації особистості автора»¹⁸, що не може бути повністю відокремлена від творця і становить докорінну філософську відмінність системи *droit d'auteur*.

Отже, континентальна система *droit d'auteur* постає як доктринальний антагоніст *copyright*, що ґрунтується на персоналістичній етиці справедливої винагороди творця. Ця філософія зумовила її ключові риси. По-перше, вона встановила високий рівень оригінальності, що вимагав «відбитку особистості автора». По-друге, вона була зосереджена на авторі як на фізичній особі та проголошувала невідчужуваність його особистих немайнових прав. Внаслідок цього будь-який захист суто економічних інвестицій, позбавлених творчого внеску, став доктринально неможливим у межах цієї системи.

Відтак континентальна система продемонструвала свою неспроможність у вирішенні проблеми охорони неоригінальних копіяцій

¹⁴ Strowel A. Op. cit. P. 477.

¹⁵ Code de la propriété intellectuelle (France). Article L121-1. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006069414/LEGISCTA000006146349/#LEGISCTA000006146349 (дата звернення: 15.10.2025).

¹⁶ Ginsburg J. C. Op. cit. P. 1020.

¹⁷ Strowel A. Op. cit. P. 518.

¹⁸ Там само. P. 523.

в обох провідних юрисдикціях, але зробила це у діаметрально протилежний спосіб. У Німеччині доктрина виявилася неспроможною через надмірно високий «рівень оригінальності», який пасивно залишав неоригінальні компіляції беззахисними. Натомість у Франції суди створили правову невизначеність, оскільки розмили критерій оригінальності та прирівняли інтелектуальну працю, зокрема аналіз та систематизацію до творчості, заради захисту виробника бази даних. Ця доктринальна суперечність і виявила нездатність системи *droit d'auteur* розв'язати економічну проблему захисту неоригінальних компіляцій, що й стало головним спонукальним чинником для пошуку загальноєвропейського рішення.

1.2. Утилітарна концепція *copyright* та її доктринальні наслідки

На протигагу персоналістичній доктрині континентального *droit d'auteur*, англо-американська система *copyright* сформувалася на інших філософсько-правових засадах. В основі цієї системи лежить не природне право, а юридичний позитивізм та утилітаризм¹⁹.

Успозитивістський підхід, що розглядає право не як вроджений привілей, а як творіння держави, був остаточно визнаний Палатою Лордів у знаковій справі *Donaldson v. Beckett* (1774). Суд мав вирішити, чи є авторське право вічним природним правом, яке закон лише підтверджує, або ж воно є обмеженим у часі привілеєм, що походить виключно із закону (англ. *statutory right*), що й поставило крапку в тогочасній доктринальній суперечці.

Палата лордів ухвалила компромісне, але вирішальне для долі природного права рішення, визнавши, що хоча автор справді має природне право на неопублікований рукопис, у момент публікації це природне право зникає, а єдиним захистом, що залишається за автором, стає виключно право, надане йому законом, тобто обмежене у часі право, що ґрунтується на законі²⁰.

Це рішення мало фундаментальні наслідки. Як зазначає А. Стровель, майбутнє *copyright* виявилось нерозривно пов'язаним з законом, що й дозволило утвердитися його позитивістській концепції²¹. Водночас як стверджує М. Роуз, надавши перевагу обмеженому праву, Палата лордів визначила *copyright* не як абсолютну власність автора, а як інструмент суспільної політики, заснований на утилітарній ідеї

¹⁹ Strowel A. Op. cit. P. 116, 177.

²⁰ Там само. P. 115.

²¹ Там само. P. 116.

«заохочення вченості»²². Отже, *copyright* від самого початку був позбавлений «персоналістичного» виміру та сформований як суто економічний, утилітарний інститут.

Успозитивістська концепція набула подальшого розвитку в судовій практиці. Зокрема у справі *Jeffreys v. Boosey* (1854), право на опублікований твір було названо «повністю штучним правом» та «штучним творінням закону»²³. Аналізуючи цей прецедент, Р. Дізілі вказує, що рішення у справі *Jeffreys v. Boosey* остаточно закріпило *copyright* як штучний, комерційний привілей, «чисте творіння закону», а не як природне право автора²⁴.

Відтак, якщо право є «позитивним», тобто створеним державою, постає питання про його мету. Утилітарна природа *copyright* означає, що авторське право не є невід'ємним правом творця, як у системі *droit d'auteur*, а економічним інструментом – обмеженим привілеєм або як називає його А. Стровель «легальною монополією», яку суспільство надає для досягнення конкретної суспільної користі²⁵. Саме консеквенціалістське, або інструментальне, обґрунтування, як підтверджує вчений, панує насамперед в англосаксонській системі *copyright*²⁶.

Утилітарна мета *copyright* чітко сформульована у «Застереженні про авторське право» (англ. *Copyright Clause*) Конституції США²⁷. Аналізуючи це положення, Дж. К. Гінзбург підкреслює його суто інструментальний характер. На відміну від французької доктрини природного права, Конституція США одразу встановлює пріоритет суспільного блага, надаючи Конгресу повноваження «сприяти прогресу науки та корисних мистецтв» шляхом закріплення на обмежений час виключних прав для авторів²⁸. Тож на відміну від французької моделі, де благо автора розглядається як самоціль (вияв справедливості), в американській моделі воно слугує лише засобом для досягнення суспільного блага.

Цей утилітарний підхід зумовив зміщення акценту в охороні з автора-творця на інвестора-видавця. Аналізуючи це протиставлення, Дж. К. Гінзбург зазначає, що американська система історично була зосереджена

²² Rose M. *Authors and Owners: The Invention of Copyright*. Cambridge (Mass.) : Harvard University Press, 1993. P. 108–109.

²³ Strowel A. *Op. cit.* P. 116, 160.

²⁴ Deazley R. *Rethinking Copyright: History, Theory, Language*. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2006. P. 52.

²⁵ Strowel A. *Op. cit.* P. 126.

²⁶ Там само. P. 177.

²⁷ Constitution of the United States. Article I, Section 8, Clause 8. National Archives. URL: <https://www.archives.gov/founding-docs/constitution-transcript> (дата звернення: 15.10.2025).

²⁸ Ginsburg J. C. *Op. cit.* P. 992.

не на винагороді автора за сам творчий акт, а на стимулюванні інвестицій у розповсюдження твору. Вона зазначає, що якщо французьке право зосереджувалось на акті творчості, то американський Закон про авторське право 1790 року, навпаки, захищав факт публікації та права «власника», демонструючи більшу турботу про підприємця, який поширював твір, ніж про творця²⁹. Цей доктринальний вибір ідеально ілюструє різницю, підтверджену А. Стровелем, яка полягає у тому, що континентальне право апелює до етики як до «винагороди за створення твору», тоді як англо-американська система обирає економіку як «стимул для творчої діяльності»³⁰.

Оскільки метою *copyright* було стимулювання інвестицій, його юридичний інструментарій логічно розвинувся у напрямку, що принципово відрізнявся від континентальної системи у визначенні суб'єкта охорони. Наслідком утилітарного підходу стала зміна у визначенні первісного суб'єкта права, що знайшло втілення у доктрині «творів, створених за наймом» (англ. *works made for hire*). Ця концепція, що є ключовим винятком із принципу «автор є творцем», застосовується до творів, створених найманим працівником у межах його службових обов'язків. Вона також охоплює твори, спеціально замовлені для певних цілей, за умови, що сторони письмово погодилися вважати це «твором за наймом»³¹.

Ключовий юридичний наслідок полягає в тому, що закон визнає первісним автором не фактичного творця, а особу, яка замовила та профінансувала працю, що прямо закріплено у розділі 201(b) Закону про авторське право США (CA 1976)³². Така правова модель, як підтверджує Дж. К. Гінзбург, є доктринально неможливою для континентальної системи, заснованої на «принципі творця» (нім. *Schöpferprinzip*)³³. Тож, подібна конструкція, де «автором» *de jure* стає інвестор, а не *de facto* творець, наочно демонструє суто економічну та утилітарну мету американського *copyright*.

Паралельно зі зміною підходу до суб'єкта, трансформації зазнало й розуміння об'єкта охорони. Якщо континентальна система вибудувала бар'єр «творчості» у формі «відбитку особистості», то система загального права, дотримуючись своєї утилітарної філософії, пішла іншим шляхом, встановивши значно нижчий, об'єктивний стандарт

²⁹ Ginsburg J. C. Op. cit. P. 995–996.

³⁰ Strowel A. Op. cit. P. 236.

³¹ Там само. P. 365.

³² 17 U.S.C. § 201(b). URL: <https://www.copyright.gov/title17/> (дата звернення: 15.10.2025).

³³ Ginsburg J. C. Op. cit. P. 1020.

охорони. Цей стандарт відповідав меті стимулювання економічної діяльності, але в різних юрисдикціях він отримав власну специфіку.

У Сполучених Штатах цей підхід набув форми доктрини «поту чола» (англ. *sweat of the brow*) або «школи старанного збирання» (англ. *the industrious collection school*). Оригінальність твору, згідно з цим підходом, залежала від «праці, витраченої на його створення, а не від творчого чи особистого внеску»³⁴. Як зазначає Дж. К. Гінзбург, ця доктрина дозволяла американському праву ефективно захищати бази даних та каталоги, навіть за відсутності в них творчого внеску, оскільки вона обґрунтувалася на необхідності запобігання недобросовісному «привласненню» інвестицій компілятора³⁵.

У Великій Британії та країнах Співдружності аналогічну функцію виконувала концепція «праці та навичок» (англ. *skill and labour*). М. Дейвісон підтверджує, що основним обґрунтуванням захисту тут виступав саме «захист праці та навичок автора», що дозволяло охороняти навіть неоригінальні каталоги та довідники³⁶. Такий підхід, що фактично прирівнював працю до авторства, був інституціоналізований у ключових прецедентах британського права. Відтак, на противагу німецькій доктрині, яка проголосила інвестиції «неважливими», англо-американська доктрина зробила інвестиції елементом охорони, відкривши шлях для захисту неоригінальних компіляцій даних.

Фундаментом британської доктрини «поту чола» стало рішення Палати лордів у справі *Walter v. Lane* 1900 року³⁷. Предметом спору став об'єкт, який у континентальній системі права, ймовірно, був би одразу визнаний неохороноздатним через відсутність творчого внеску. Суть справи полягала в тому, що репортери газети *The Times*, видавцем якої був Волтер (*Walter*), дослівно зафіксували та опублікували серію публічних промов політика лорда Роузбері. Конкуруючий видавець Лейн (*Lane*) скопіював ці звіти та видав їх окремою книгою, що стало підставою для позову про порушення авторського права.

Ключова правова проблема зумовлювалася специфікою чинного на той час Закону про авторське право 1842 року (*Copyright Act 1842*)³⁸

³⁴ Drassinower A. *Sweat of the Brow, Creativity, and Authorship: On Originality in Canadian Copyright Law*. *University of Ottawa Law & Technology Journal*. 2003–2004. Vol. 1. P. 105, 107.

³⁵ Ginsburg J. C. *Creation and Commercial Value: Copyright Protection of Works of Information*. *Columbia Law Review*. 1990. Vol. 90. No. 7. P. 1880.

³⁶ Davison M. *The Legal Protection of Databases*. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. P. 33–34.

³⁷ *Walter v. Lane* [1900] AC 539 (HL).

³⁸ An Act to amend the Law of Copyright (*Copyright Act 1842*) : 5 & 6 Vict. c. 45. London, 1842.

який не містив прямої вимоги «оригінальності» як «відбитку особистості автора» у її сучасному чи континентальному розумінні цього поняття. Тому питання перед судом полягало не в тому, чи є звіт творчим, а лише в тому, чи вважається репортер його «автором» у розумінні закону. Ситуацію ускладнювало те, що сам оратор, лорд Роузбері, на авторське право не претендував. Як зазначає Б. Лоріат, є перенесло увагу суду на визначення статусу «автора» за умов відсутності у законі вимоги оригінальності та незацікавленості самого оратора в захисті своїх прав³⁹.

Суд апеляційної інстанції, ухваливши рішення на користь Лейна, фактично став на позицію, доктринально близьку до континентальної. Судді підтримали аргумент, що праця репортера була «по суті механічною» та позбавленою «письменницької майстерності». На їхню думку, автором міг бути лише оратор, оскільки, як слушно зазначає Б. Лоріат саме його промова, а не фіксація, надавала звіту цінності⁴⁰.

Однак Палата лордів скасувала це рішення, застосувавши кардинально інший, утилітарний підхід. Лорд-канцлер Холсбері, представляючи думку більшості, визнав репортера «автором» звіту. Вирішальне обґрунтування полягало в тому, що авторство виникло не через творчий внесок, а внаслідок застосування «навичок, праці та капіталу» (англ. *skill, labour, and capital*). Суд керувався передусім економічною логікою, захищаючи інвестиції видавця The Times у збір новин. На думку лорда Холсбері, дозвіл Лейну безоплатно привласнити результати такої діяльності означало б «грубу несправедливість». Як підкреслює Б. Лоріат, така позиція суду була значною мірою продиктована необхідністю захисту майнових інтересів видавця⁴¹.

Отже, Палата лордів свідомо надала перевагу захисту інвестицій у формі праці та ресурсів, над вимогою творчого внеску. Ухвалене у справі *Walter v. Lane* рішення інституціоналізувало захист від недобросовісного привласнення, фактично прирівнявши кваліфіковану працю до авторства в розумінні тогочасного закону. Саме цей прецедент заклав доктринальну основу для британської доктрини «поту чола» (*sweat of the brow*), яка згодом отримала розвиток у справах щодо компіляцій даних.

Доктринальний розвиток захисту інвестицій, започаткований у *Walter v. Lane*, дістав логічного завершення у рішенні Палати лордів

³⁹ Lauriat B. *Walter v. Lane* (1900). *Landmark Cases in Intellectual Property Law* / ed. J. Bellido. Oxford : Hart Publishing, 2017. P. 153–179. URL: <https://ssrn.com/abstract=2912615> (дата звернення: 17.10.2025). P. 15.

⁴⁰ Там само. P. 16, 18.

⁴¹ Там само. P. 17.

у справі *Ladbroke v. William Hill* 1964 року⁴². Спір стосувався букмекерських купонів для футбольних ставок. Компанія *William Hill* довела, що доклала значних «навичок та суджень» для розробки купона, зокрема, обравши 16 специфічних типів ставок. Конкурент *Ladbroke* скопіювала 15 із 16 визначених типів, фактично привласнивши результат праці *William Hill*. Відповідачі стверджували, що купон не є оригінальним, оскільки його окремі елементи є загальновідомими.

Палата лордів, відхиляючи аргумент відповідачів, сформулювала два основоположні принципи, що остаточно утвердили «доктрину поту чола». По-перше, лорд Рід засудив підхід так званої «анатомізації» (англ. *dissection*) компіляції, зазначивши, що неправомірно розкладати твір на окремі неоригінальні частини, а потім стверджувати, що вони позбавлені оригінальності. На його переконання, оригінальність компіляції має оцінюватися «як єдине ціле»⁴³. По-друге, суд постановив, що сукупна кількість праці, навичок та суджень, вкладених у відбір та упорядкування цих хай навіть загальновідомих, елементів і є основою для охорони твору⁴⁴.

Це призвело до утвердження суто утилітарного критерію для визнання охорони, відомого як «емпіричний тест» (англ. *rough practical test*). Лорд Пірс (*Lord Pearce*), цитуючи попередню судову практику сформулював принцип, за яким «те, що варто скопіювати, на перший погляд, варте й захисту»⁴⁵. Відмова від вимоги творчості на користь докладених зусиль влучно проаналізована А. Драсіновером, він зауважує, що у зазначеному принципі Лорда Пірса, перше «те, що варто скопіювати» означає економічну цінність, а інша частина принципу означає право на захист. Саме цей «зсув від цінності до права», на думку вченого, і став сутністю доктрини «поту чола», яка винагороджує не творчість, а лише інвестовану працю⁴⁶.

Цей фундаментальний зсув акцентів – від автора до інвестора та від творчості до праці, є безпосереднім наслідком філософської розбіжності в ієрархії пріоритетів. Перехід у площину соціологічного аналізу правових інститутів, дозволяє побачити, як кожна система вибудовує баланс інтересів між трьома ключовими суб'єктами – автором (творцем), підприємцем (видавцем/продюсером) та споживачем (публікою)⁴⁷.

⁴² *Ladbroke (Football) Ltd v. William Hill (Football) Ltd* [1964] 1 All ER 465 (HL).

⁴³ Там само. Р. 469.

⁴⁴ Там само. Р. 473.

⁴⁵ Там само. Р. 469.

⁴⁶ Drassinower A. Op. cit. Р. 122.

⁴⁷ Там само. Р. 271.

Континентальна система, залишаючись вірною своїм персоналістичним витокам, формує чітку ієрархію, вершину якої посідає творець, тоді як інтереси суспільства розглядаються не як відправна точка, а як необхідне обмеження вже існуючого права. Право автора є центром системи, що підтверджується, наприклад, пояснювальною запискою до французького закону 1957 року, яка хоч і гарантувала «законні інтереси всіх сторін», однак наголошувала на «повному обсязі прав авторів»⁴⁸. Автороцентрична логіка є настільки домінантною, що навіть права спадкоємців розглядаються не як самостійна цінність, а лише як похідна від інтересів самого творця⁴⁹.

Англо-американська система *copyright* радикально інвертує цю піраміду, оскільки відправною точкою в ній є не автор, а суспільство та його зацікавленість у вільному доступі до ідей, відтак право автора виступає не метою, а лише інструментом. Цю принципову відмінність підкреслює Дж. К. Гінзбург, яка зазначаючи, що американська конституційна модель визнає «інтерес суспільства рівним, якщо не вищим за інтерес автора»⁵⁰. Американська концепція, за аналізом А. Стровеля, хоча і визнає конфлікт інтересів, вирішує його шляхом надання чіткої «переваги суспільному інтересу над інтересом автора»⁵¹.

Утилітарна філософія *copyright*, яка розглядає право не як природну власність автора, а як «надане законом право» (англ. *statutory grant*), чітко окреслена у звіті Палати представників США 1909 року, у документі наголошувалося, що права надаються «в першу чергу для вигоди суспільства», а не автора, оскільки суспільне благо «переважає недоліки тимчасової монополії»⁵². Цю логіку згодом підтвердив і Верховний Суд США, зокрема у справі *Fox Film Corp. v. Doyal* (1932), де було зазначено, що «єдиний інтерес» держави полягає у «загальному добробуті» суспільства⁵³.

Принципова розбіжність в ієрархії пріоритетів виявляє ключову відмінність у самій структурі конфліктів. Як влучно зауважив А. Дітц, якого підтримує А. Стровель, англо-американська система зосереджена на зовнішньому конфлікті, тобто конфлікті автора/видавця проти суспільства, тоді як континентальна традиція, навпаки, історично зосереджена на внутрішньому конфлікті – між автором та експлуатантом (видавцем, продюсером)⁵⁴.

⁴⁸ Drassinower A. Op. cit. P. 249.

⁴⁹ Там само. P. 252.

⁵⁰ Ginsburg J. C. A Tale of Two Copyrights. P. 992.

⁵¹ Strowel A. Op. cit. P. 256, 257.

⁵² Там само. P. 257.

⁵³ Там само. P. 258.

⁵⁴ Strowel A. Op. cit. P. 254–255.

Відповідно, в американській системі *copyright* механізми захисту суспільного інтересу інтегровані в саму її структуру. До таких «внутрішніх запобіжників» належать, зокрема, закріплена в законі (§ 102(b)) дихотомія ідеї та вираження, яка гарантує, що монополія ніколи не поширюватиметься на самі ідеї як такі⁵⁵. Цю ж роль виконує вимога оригінальності, що виключає з-під охорони прості факти, а також гнучка доктрина «добросовісного використання» (англ. *fair use*)⁵⁶. Крім того, існує потужний зовнішній конфлікт, унікальний для США, – протистояння між авторським правом та свободою слова, гарантованою Першою поправкою до Конституції США⁵⁷.

Як влучно підсумував Ж. Форнс, існують два підходи: латинська [континентальна] концепція спершу робить акцент на праві автора, яке потім узгоджується з суспільним інтересом, тоді як англосаксонська, навпаки, «спочатку розглядала суспільний інтерес до якого намагалися адаптувати право автора»⁵⁸.

Отже, англо-американська система *copyright* постає як доктринальний антагоніст *droit d'auteur*. Вона ґрунтується не на етиці винагороди творця, а на утилітарній меті стимулювання інвестицій заради суспільного блага. Саме економічна, а не персоналістична логіка зумовлює її ключові риси. Насамперед, це виявилось у нижчому рівні оригінальності, що знайшов інституційне втілення у доктрині «поту чола». По-друге, це призвело до зміщення акценту з автора на інвестора, уможлививши появу таких механізмів, як «твір за наймом», які були доктринально неприйнятними для континентальної системи. Таким чином, ще напередодні європейської гармонізації британська правова система вже мала дієвий та завершений механізм захисту інвестицій, на відміну від континентальної системи, яка доктринально відкидала таку форму охорони у межах авторського права.

Підсумовуючи, на кінець 1980-х років у межах Європейського Співтовариства сформувався глибокий доктринальний розкол, який полягав не просто у розбіжності щодо «рівня» стандарту оригінальності, а у відмінності самого об'єкта захисту. Континентальна традиція, керуючись персоналістичною філософією, захищала автора у його творі та, як наслідок, логічно відкидала охорону суто інвестицій, тоді як британська традиція, спираючись на утилітарну логіку, захищала інвестиції у твір, прирівнюючи докладену працю до авторства. Це унеможливило гармонізацію авторського права та

⁵⁵ Strowel A. Op. cit. P. 260.

⁵⁶ Там само. P. 261.

⁵⁷ Там само. P. 262.

⁵⁸ Там само. P. 254.

створило «прогалину в охороні», заповнення якої потребувало нового гармонізованого механізму. Водночас, як стверджує Дж. К. Гінзбург, історична «чистота» самих доктрин є певною мірою міфом, а жорстке протистояння, що проявилось у справах «*Ladbroke v. William Hill*» та «*Inkasso-Programm*», є результатом пізнішої (XX ст.) судової та академічної практики, яка радикалізувала вказані відмінності до стану повної несумісності⁵⁹.

2. Гармонізація правової охорони баз даних в ЄС: передумови та компромісні рішення

2.1. Політико-економічний контекст та досвід скандинавської та нідерландської моделей

Філософська несумісність, проаналізована у попередньому розділі, поставила європейського законодавця перед правовою колізією. Гармонізація внутрішнього ринку ЄС вимагала єдиного підходу, однак імплементація британської моделі «поту чола» зруйнувала б філософські засади *droit d'auteur*, тоді як примусове впровадження континентальної моделі призвело б до втрати правової охорони в ключовому секторі економіки Великої Британії. Цей глибокий доктринальний розкол мав прямі економічні наслідки, адже правова асиметрія у підходах до захисту неоригінальних компіляцій даних спричинила деформацію внутрішнього ринку. Інвестицій та відповідна індустрія логічно переміщувалися до юрисдикцій, які гарантували їх захист, що суттєво порушувало баланс ринку Співтовариства. Цей дисбаланс був критичним, оскільки, як зауважив Г. М. Хансакер, аналізуючи тогочасний стан ринку, британська індустрія баз даних була домінуючою і становила приблизно 50 відсотків ринку Співтовариства⁶⁰.

Саме цей економічний дисбаланс та правова фрагментація зумовили політичний глухий кут для інституційної ініціативи Комісії, яка наприкінці 1980-х років активно просуvala стратегію формування «Спільного інформаційного ринку». Як детально зазначає Р. Е. Херр, ця стратегія розглядала інформацію як «елемент влади» та мала на меті створення «динамічної індустрії баз даних» для досягнення «економії на масштабі» (англ. *economies of scale*) та забезпечення конкурентоспроможності ЄС⁶¹.

⁵⁹ Ginsburg J. C. A Tale of Two Copyrights. P. 993–995.

⁶⁰ Hunsucker G. M. The European Database Directive: Regional Stepping Stone to an International Model? *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*. 1997. Vol. 7, No. 2. P. 701–702.

⁶¹ Herr R. E. Is the Sui Generis Right a Failed Experiment?: A Study on the Database Directive : Dissertation, Ludwig-Maximilians-Universität München, 2008. P. 83.

Політико-економічні побоювання вперше офіційно відобразилися у Зеленій книзі Європейської Комісії «Авторське право та виклики технологій» (англ. *Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology*) 1988 року (далі – Зелена книга)⁶², метою якої було не стільки вирішення доктринальних суперечок, скільки діагностика проблем, що перешкоджали функціонуванню єдиного ринку. Комісія чітко ідентифікувала головну перешкоду – правову фрагментацію, що панувала у державах-членах, вказавши на «значні розбіжності» в національних системах щодо того, чи охороняються бази даних взагалі та який стандарт оригінальності до них застосовується⁶³.

Ключовим аспектом Зеленої книги стала не так гармонізація авторського права, як легітимізація розгляду нового підходу. Документ прямо поставив вирішальне питання, що визначило подальший хід дебатов, а саме про вибір між захистом інвестицій через авторське право та розробкою «права *sui generis* (тобто права, спеціально створеного для цієї мети)»⁶⁴. Це формулювання, хоч на той час і було лише предметом для обговорення, стало відправною точкою для нормативного «експерименту».

У «Зеленій книзі» Комісія прямо пов'язала правову невизначеність із негативними економічними наслідками, підкреслюючи, що відсутність чіткого правового регулювання «може стримувати» виробників від необхідних інвестицій⁶⁵. Як зазначає Р. Е. Херр, Комісія стверджувала, що подібна «вразливість» перед «комерційним піратством» матиме «негативний вплив» на інформаційний ринок Співтовариства⁶⁶, і цим свідомо змістила акцент дискусії з площини *droit d'auteur*, тобто захисту творця, у площину економічної політики – захисту інвестора.

Для виходу з цього глухого кута Комісія використала прагматичний аргумент «провалу ринку» (англ. *market failure*), що, як аналізує М. Дейвісон, дозволило перевести дискусію з площини авторського права у площину економіки. За його висновком, представивши проблему в термінах провалу ринку та економічної ефективності, Комісія «уникла» дебатов *droit d'auteur* проти *copyright* і переформулювала проблему в суто економічних термінах⁶⁷.

Аргументація Комісії ґрунтувалася на тому, що вільний ринок виявився неспроможним захистити виробників баз даних, оскільки

⁶² Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology : COM(88) 172 final. Brussels : Commission of the European Communities, 1988.

⁶³ Там само. Р. 195.

⁶⁴ *Green Paper*. Op. cit. Р. 196.

⁶⁵ Там само. Р. 195.

⁶⁶ *Herr R. E.* Op. cit. Р. 89.

⁶⁷ *Davison M.* Op. cit. Р. 50.

існувала загроза зовнішнього домінування з боку США (чий ринок був значно більшим), а також вразливість значних інвестицій до недобросовісного копіювання у новому цифровому середовищі. Нездатність ринку стимулювати інвестиції через загрозу недобросовісного привласнення і становила сутність «провалу ринку», що вимагало нормативного втручання. Цю логіку підтримували й учасники законодавчого процесу, зокрема Й-Л. Гастер⁶⁸.

Отже, «Зелена книга» 1988 року виконала подвійну функцію. По-перше, вона офіційно констатувала проблему правової фрагментації як загрозу єдиному ринку. По-друге, вона, всупереч позиції учасників ринку, запропонувала правове рішення – право *sui generis*, яке лягло в основу подальшого законодавчого процесу. Прогалина в охороні неоригінальних баз даних була очевидною задовго до загальноєвропейської гармонізації 1980-х, адже вона змусила окремі юрисдикції шукати прагматичні рішення ще в середині XX століття. Пошуки цих рішень оформилися в спроби створення спеціальних режимів, які б існували поза межами класичного авторського права, найбільш показовими з яких стали скандинавське «правило каталогу» (швед. *katalogskydd*) та нідерландський «захист письмових матеріалів» (нід. *geschriftenbescherming*).

Скандинавська модель «правила каталогу» була запроваджена у 1960-х роках, зокрема Законом Швеції про авторське право (1960:729)⁶⁹ та відповідним Законом Норвегії (LOV-1961-05-12-2)⁷⁰. Шведський законодавець, як свідчить Урядова пропозиція № 17 від 1960 року обрав доктринально диференційований підхід, свідомо відмежувавши цей інститут від традиційного авторського права, оскільки захист було кодифіковано в окремому Розділі 5 «Деякі права, суміжні з авторським правом»⁷¹.

Законодавча ініціатива мала на меті забезпечення захисту економічних інвестицій, а не творчого внеску. Урядова пропозиція прямо визнавала, що об'єкти охорони (каталоги, таблиці) часто «не досягають рівня оригінальності необхідного для авторського права», проте їх створення потребує «праці та витрат»⁷². Економічна спрямованість

⁶⁸ Gaster J.-L. The New EU Directive Concerning the Legal Protection of Databases. *Fordham International Law Journal*. 1996. Vol. 20, No. 4. P. 1129–1152.

⁶⁹ Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. *Sveriges riksdag*. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1960729-om-upphovsratt-till-litterara_sfs-1960-729 (дата звернення: 20.10.2025).

⁷⁰ Lov om opphavsrett til åndsverk m.v. (åndsverkloven) fra 12.05.1961 nr. 2. *Lovdata*. URL: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1961-05-12-2> (дата звернення: 20.10.2025).

⁷¹ Kungl. Maj:ts proposition nr 17 år 1960. *Riksdagen*. P. 225.

⁷² Там само. P. 269.

реалізовувалася через систему формальних критеріїв. По-перше, ключовою умовою охорони був кількісний показник – компіляція «великої кількості інформаційних одиниць» (швед. *ett stort antal uppgifter*). По-друге, суб'єктом права визнавався виробник (тобто «компанія, яка організувала підготовку продукту»). По-третє, встановлювався короткий, орієнтований на інвестиції строк охорони – «десять років» з моменту публікації. Цей строк був фіксованим і невідновлюваним, надаючи захист лише первинній інвестиції, чим принципово відрізнявся від «поновлюваного» 15-річного строку Директиви 96/9/ЄС.

Варто зазначити, що скандинавські країни продемонстрували особливий підхід до імплементації Директиви ЄС. Редакції законів, що імплементували Директиву як шведського (§ 49)⁷³, так і норвезького (§ 43)⁷⁴, спершу зберегли стару національну норму, встановивши режим подвійного, альтернативного захисту, за яким компіляція даних охоронялася, якщо містила «велику кількість інформаційних одиниць» або була результатом «значної інвестиції». Таким чином, національний механізм *Katalogskydd* продовжив діяти як субсидіарний рівень захисту поряд із гармонізованою нормою Директиви. Однак згодом цей спільний підхід зазнав змін. Чинна редакція шведського Закону (станом на 2025 рік) свідчить про збереження дворівневої системи⁷⁵, тоді як Норвегія, під час рекодифікації законодавства у 2018 році, відмовилася від цієї моделі⁷⁶. Новий норвезький Закон про авторське право (LOV-2018-06-15-40) у § 24 містить виключно положення, передбачені Директивою 96/9/ЄС, що ознаменувало остаточне вилучення класичної скандинавської норми.

Якщо скандинавська модель обрала доктринально послідовний шлях, розмістивши *Katalogskydd* в окремому розділі про суміжні права, то нідерландський підхід характеризувався доктринальною неузгодженістю, оскільки інститут «захисту письмових творів» (нід. *Geschriftenbescherming*) був включений безпосередньо до розділу, який регулював авторське право в Законі про авторське право 1912 року (нід. *Auteurswet* 1912)⁷⁷. Ця юридична конструкція базувалася на буквальному тлумаченні статті 10(1), підпункту 1 що містив перелік «книги, брошури, газети, журнали та всі інші письмові твори» (нід. ...en

⁷³ Lag (1960:729). § 49.

⁷⁴ Lov (1961-05-12-2). § 43.

⁷⁵ Lag (1960:729). § 49.

⁷⁶ Lov om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven) fra 15.06.2018 nr. 40. *Lovdata*. URL: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-40> (дата звернення: 10.11.2025). § 24.

⁷⁷ Wet van 23 september 1912, houdende nieuwe regeling van het auteursrecht (*Auteurswet* 1912). *Staatsblad*. 1912. № 308.

alle andere geschriften)⁷⁸. На практиці доктрина та суди почали тлумачити слово «всі» (нід. *alle*) як таке, що нівелює загальну вимогу оригінальності для цієї категорії об'єктів, дозволяючи в такий спосіб захищати неоригінальні копіляції даних.

Відтак *Geschriftenbescherming* поєднував несумісні риси, адже використовував механізм авторського права для захисту об'єкта, який за своєю суттю був не творчим, а інвестиційним. А. Бойнен підтверджує, що підґрунтям інституту був захист «інвестицій у збирання та публікацію даних»⁷⁹. Те, що правова природа цього режиму дійсно задумувалась як захист інвестицій, а не творчості, підтверджує і Т. Коен Йехорам, вказуючи на свідомий намір законодавця 1912 року поширити охорону на «письмові твори, яким бракувало будь-якої оригінальності», навіть усвідомлюючи суперечність Бернській конвенції⁸⁰.

Цей доктринальний парадокс, тобто спроба захистити інвестиції інструментом, призначеним для захисту творчості, став об'єктом критики. Зокрема, Т. Коен Йехорам охарактеризував це явище як «псевдо-авторське право», підкреслюючи, що попри формальне закріплення в *Auteurswet*, інститут функціонував усупереч логіці авторського права⁸¹. Інші дослідники, зокрема М. Дейвісон, вказували на гібридну природу інституту, який за своєю суттю був спорідненим з правом недобросовісної конкуренції⁸².

Доктринальна суперечливість мала прямі практичні наслідки, оскільки в *Geschriftenbescherming* поєдналися риси, запозичені з двох різних правових доктрин. Закріплення інституту безпосередньо в Законі про авторське право, у статті, що визначає об'єкти авторського права, призвело до надання «письмовому твору» повного строку охорони (на той час – 50 років після смерті автора), що й відрізняло його від короткого, орієнтованого на інвестиції, 10-річного строку скандинавського *Katalogskydd*. При цьому формальним суб'єктом охорони також виступав «автор», хоча фактично ним був інвестор-виробник.

Водночас, усвідомлюючи відсутність творчого внеску, суди та доктрина обмежували «псевдоавторсько-правову» охорону. Обсяг захисту, як зазначає А. Бойнен, був вужчим, ніж у традиційному

⁷⁸ Там само. Art. 10(1).

⁷⁹ *Beunen A. C. Geschriftenbescherming: The Dutch Protection for Non-original Writings. A Century of Dutch Copyright Law : Auteurswet 1912-2012 / ed. P. B. Hugenholtz et al. Amstelveen : deLex, 2012. P. 58.*

⁸⁰ *Cohen Jehoram T. Copyright in Non-Original Writings: Past – Present – Future?. Auteursrecht: aanspraak op en afbakening van een exclusief recht / red. J.J.C. Kabel, F.W. Groshede. Deventer : Kluwer, 1998. P. 103.*

⁸¹ Там само. P. 105, 110.

⁸² *Davison M. Op. cit. P. 103.*

авторському праві, оскільки, подібно до скандинавської моделі, він надавався фактично лише від буквального відтворення та вимагав від позивача доведення вилучення даних безпосередньо з охоронюваного твору⁸³.

Нідерландський режим *Geschriftenbescherming* не був виключно теоретичною конструкцією, а підтвердився судовим рішенням у січні 1991 року, коли Верховний Суд Нідерландів (нід. *Hoge Raad*, далі – *Hoge Raad*) ухвалив рішення у справі *Van Dale v. Romme*⁸⁴. Справа демонструє ту саму неоднозначність, що й французька юриспруденція, оскільки нідерландські суди нижчих інстанцій, аналогічно, спершу визнали словник оригінальним твором, захищеним авторським правом, стверджуючи, що відбір слів є творчим актом. Однак *Hoge Raad* скасував це рішення, постановивши, що сам вибір слів для включення до словника не може вважатися творчим актом, оскільки він зумовлюється об'єктивною необхідністю, а не вільним творчим вибором. Таким чином, Верховний Суд відмовив словнику в авторсько-правовому захисті як оригінальному твору.

Опинившись перед «прогалиною в охороні» *Hoge Raad* застосував доктрину *Geschriftenbescherming*. Суд постановив, що попри відсутність творчого внеску, словник усе одно підлягає охороні від буквального копіювання як «письмовий твір» (нід. *geschrift*)⁸⁵. Таким чином, *Hoge Raad* використав «інструмент псевдоавторського права» для захисту праці та інвестицій. Це рішення, що в подальшому зазнало численної критики, продемонструвало європейським інституціям, що один із членів Співтовариства надає національний захист неоригінальним базам даних, чим створював правову фрагментацію єдиного ринку.

Подальша доля *Geschriftenbescherming* була вирішена внаслідок процесів гармонізації законодавства в Європейському Союзі, оскільки прийняття Директиви 96/9/ЄС про правову охорону баз даних змусило Нідерланди впровадити дворівневу систему охорони, що включала нове право *sui generis*. Законом від 8 липня 1999 року нідерландський законодавець спробував вирішити цю доктринальну суперечність⁸⁶. Він не скасував захист «інших творів» повністю, однак обмежив сферу застосування цього інституту. Зокрема, статтю 10 було доповнено положенням (параграф 3), яке виключало зі сфери дії *Geschriftenbescherming* бази даних, що підпадали під охорону правом

⁸³ Beunen A. C. Op. cit. P. 57, 74.

⁸⁴ HR 4 januari 1991, NJ 1991, 608 (*Van Dale v. Romme*).

⁸⁵ Там само.

⁸⁶ Wet van 8 juli 1999, houdende aanpassing van de Nederlandse wetgeving aan richtlijn 96/9/EG van het Europees Parlement en de Raad van 11 maart 1996 betreffende de rechtsbescherming van databanken. *Staatsblad*. 1999. № 303. Art. I, B.

sui generis. Втім, режим формально продовжував існувати для інших об'єктів, що й стало предметом подальшої наукової критики.

Отже, скандинавський та нідерландський досвід свідчать, що «прогалина в охороні» неоригінальних компіляцій була проблемою, яку держави-члени вирішували самостійно, підтверджуючи обґрунтованість побоювань Комісії щодо роздробленості ринку, висловлених у «Зеленій книзі». Національний досвід надав європейському законодавцю два протилежні висновки. З одного боку, скандинавська модель *Katalogskydd* довела, що доктринально послідовний режим суміжного права є життєздатним. З іншого боку, судова практика щодо нідерландського «псевдоавторського права» у справі *Van Dale* підтвердила, що спроба інтегрувати захист інвестицій у доктрину авторського права є доктринально неспроможною та створювала прецедент негармонізованої охорони, що загрожувало функціонуванню єдиного ринку.

2.2. Правові чинники реформи та політико-правовий компроміс Директиви

Правова невизначеність, спричинена рішенням у справі *Van Dale*, значно поглибилася вже у березні того ж року внаслідок появи визначального зовнішнього прецеденту – рішення Верховного Суду США у справі *Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Service Co.* (надалі – «Feist»).⁸⁷ Це рішення не лише вирішило конкретний спір, а й суттєво змінило американський підхід, фактично скасувавши доктрину «поту чола», на яку десятиліттями покладалися виробники неоригінальних компіляцій.

Верховний Суд США, проаналізувавши конституційні засади, провів принципове розмежування між «відкриттям» та «творчістю», постановивши, що авторське право «винагороджує оригінальність, а не зусилля»⁸⁸. Суд підтвердив, що охороні підлягає лише добір або впорядкування фактів (змісту бази), якщо вони демонструють «хоча б мінімальний творчий внесок». Розглянувши довідник *Rural*, Суд дійшов висновку, що просте алфавітне впорядкування є настільки функціонально зумовленим, що такий вибір ставав «практично автоматичним» або «заздалегідь визначеним», а отже, не є результатом творчого процесу.⁸⁹

Відтак Суд остаточно відкинув доктрину «поту чола» в американському праві, створивши суттєвий правовий вакуум у Сполучених Штатах, оскільки без будь-якого федерального захисту залишилися

⁸⁷ *Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Service Co.*, 499 U.S. 340 (1991).

⁸⁸ Там само. Р. 364.

⁸⁹ Там само. Р. 363.

численні бази даних, які були результатом значних інвестицій, але не відповідали вимозі оригінальності.

Рішення у справі *Feist* викликало миттєву реакцію через вразливе становище, в якому опинилася галузь. «Зовнішній поштовх», спричинений цим прецедентом, мав подвійний негативний ефект, він не лише негайно позбавив європейських виробників, насамперед домінуючу британську індустрію, захисту їхніх інвестицій на ключовому американському ринку, але й надав вагомим доктринальним аргументи опонентам гармонізації захисту неоригінальних компіляцій даних на основі доктрини «поту чола» в межах Європи⁹⁰.

Руйнування існуючої моделі, як підтверджує Г. М. Хансакер, стало «визначальним фактором», який змусив європейських політиків усвідомити, що неможливо покладатися на традиційне авторське право для захисту інвестицій⁹¹. Це спонукало Комісію прискорити розробку інструменту, який, за влучним висловом П. Б. Хугенгольца, «реанімував» дискредитовану доктрину «поту чола», але надав їй нову назву – право *sui generis*⁹².

Правові прецеденти 1991 року мали сукупний ефект, що змінив перебіг європейського законодавчого процесу. Європейська Комісія та лобісти індустрії пересвідчилися, що охорона інвестицій у компіляції даних опинилася в стані колізії, оскільки вона або зазнавала провалу (як у США), або існувала у формі доктринально суперечливих національних режимів, непридатних для гармонізації (як у Нідерландах).

У пошуках життєздатної альтернативи, здатної заповнити «прогалину в охороні», європейські законодавці також звернулися до механізмів недобросовісної конкуренції, адже в багатьох державах-членах, зокрема у Франції та Німеччині, вже існували відповідні доктрини, спрямовані на боротьбу з «недобросовісним копіюванням». Проте цей інструмент було визнано непридатним для досягнення стратегічних цілей Комісії, насамперед через ризик посилення правової фрагментації.

Саме фрагментація, що зумовлювала несистемність та непередбачуваність правозастосування, стала підставою для офіційної відмови від такого підходу. Як зазначає Р. Е. Херр, аналізуючи Пояснювальний меморандум до проекту Директиви 1992 року, Комісія дійшла висновку про недоцільність гармонізації режиму, який має «дуже різні форми» та «значною мірою спирається на прецедентне право»⁹³. Відтак спроба

⁹⁰ Davison M. Op. cit. P. 50–51.

⁹¹ Hunsucker G. M. Op. cit. P. 715.

⁹² Hugenholtz P. B. Something Completely Different: Europe's Sui Generis Database Right. *The Internet and the Emerging Importance of New Forms of Intellectual Property* / ed. S. Frankel, D. Gervais. Alphen aan den Rijn : Wolters Kluwer, 2016. P. 206.

⁹³ Herr R. E. Op. cit. P. 95.

уніфікувати подібні розрізнені національні доктрини шляхом однієї галузевої директиви видавалася неможливою.

Водночас право недобросовісної конкуренції за своєю природою не здатне стимулювати первинні інвестиції, оскільки як підкреслює Ф. В. Гросхайде, воно діє лише *ex post* (за фактом порушення), вимагаючи доведення конкретних фактів недобросовісності, і не надає чіткого, *ex ante* (до порушення) виключного права власності⁹⁴. Інвестори, яких Комісія прагнула захистити від недобросовісного копіювання, потребували передбачуваного права власності, тому Комісія свідомо відкинула цю модель як таку, що не вирішувала головного завдання.

Останнім інструментом, що теоретично міг заповнити «прогалину в охороні», було застосування антимонопольного законодавства, зокрема доктрини «незамінних вихідних матеріалів» (англ. *essential facilities*). Однак рішення Суду ЄС у об'єднаній справі *RTE and ITP v Commission* більш відомій як справа *Magill* (далі по тексту – *Magill*), ухвалене в 1995 році⁹⁵, засвідчило неспроможність і цього механізму. Воно чітко окреслило розбіжність між втручанням *ex post* (реагуванням на зловживання) та стимулюванням *ex ante* (заохоченням первинних інвестицій), забезпечення якого прагнула Комісія.

Фактичні обставини справи полягали в тому, що телекомпанії *RTE* та *ITP*, які займали домінуюче становище на ринку списків телепрограм, відмовляли компанії *Magill* у наданні ліцензії на використання своїх тижневих програм. *Magill* мала намір створити новий продукт – зведений тижневий телегід, на який існував споживчий попит, тоді як самі телекомпанії пропонували лише власні, окремі гіди. Суд ЄС підтримав рішення Комісії, визнавши таку відмову зловживанням, що суперечило статті 86 Договору про заснування Європейської Спільноти⁹⁶. Суд встановив, що хоча відмова в ліцензуванні сама по собі не є зловживанням, у цій справі були наявні «виняткові обставини». Зокрема, за відсутності об'єктивних причин телекомпанії відмовлялися надавати *Magill* «незамінний вихідний матеріал», тобто списки програм, чим перешкоджали появі нового продукту.

⁹⁴ Grosheide F. W. Database Protection - The European Way. *Washington University Journal of Law & Policy*. 2002. Vol. 8. P. 46, 48.

⁹⁵ *Radio Telefís Éireann (RTE) and Independent Television Publications Ltd (ITP) v. Commission of the European Communities (Magill)*. Joined Cases C-241/91 P and C-242/91 P. [1995] ECR I-743.

⁹⁶ Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейської Економічної Спільноти) від 25.03.1957. *Верховна Рада України : офіц. вебпортал*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text (дата звернення: 20.10.2025). Стаття 86.

Таке рішення не вирішувало, а навпаки поглиблювало проблему, над якою працювала Комісія. Антимонопольне право в цьому випадку діяло як «негативний» інструмент (*ex post*), а не як «позитивний» стимул (*ex ante*). Воно здатне примусити домінуючого учасника ринку поділитися даними, проте не стимулює інших учасників інвестувати в збір таких даних. Ба більше, ухвалене рішення посилює побоювання інвесторів, оскільки навіть за умови надання захисту сфера його дії могла бути примусово обмежена антимонопольним органом. Справа *Magill* довела, що жоден із наявних режимів – ні авторське право, ні право недобросовісної конкуренції, ні антимонопольне регулювання – не здатен надати інвесторам прогнозоване виключне право на захист їхніх інвестицій.

У підсумку, на початок 1990-х років сукупність доктринальних, судових та політичних чинників зумовила необхідність створення нового правового інструменту. Європейський законодавець фактично не маючи прийнятних альтернатив, обрав прагматичне рішення, яке Й. Л. Гастер охарактеризував як «компромісний підхід»⁹⁷ – дворівневу архітектуру, закріплену в Директиві 96/9/ЄС, де кожен рівень був поступкою одному з ідеологічних таборів.

Перший рівень (Глава II Директиви) був поступкою країнам континентальної системи авторського права. Замість нав'язування їм британської доктрини «поту чола», європейський законодавець гармонізував авторсько-правову охорону баз даних відповідно до рівня оригінальності, встановивши, що авторське право захищає лише добір або розташування вмісту, яке є «власним інтелектуальним творінням автора»⁹⁸. По суті, європейський законодавець імплементував доктринальну логіку, подібну до закріпленої у рішенні *Feist*, остаточно підтвердивши, що ані праця, ані інвестиції не є критеріями для авторсько-правової охорони. Вирішивши доктринальну проблему авторського права шляхом його гармонізації, європейський законодавець перейшов до розв'язання проблеми економічної.

Другий рівень компромісу (Глава III Директиви) став поступкою виробникам баз даних та країнам, що історично захищали інвестиції, зокрема Великій Британії, яка внаслідок запровадження першого рівня втратила свою доктрину «поту чола», що й призвело до створення нового правового інституту – права особливого роду⁹⁹. Сутність цього політико-правового компромісу полягала в тому, що законодавець ЄС, фактично запозичив економічну мету британської доктрини – захист інвестицій

⁹⁷ Gaster J.-L. Op. cit. P. 1130.

⁹⁸ Директива 96/9/ЄС. Art. 3(1).

⁹⁹ Там само. Art. 7(1).

від недобросовісного копіювання, – втілюючи її в доктринальну конструкцію скандинавського «правила каталогу». Це яскраво ілюструє тезу П. Б. Хугенгольца про «воскресіння» дискредитованої доктрини «поту чола» у новій, політично прийнятній формі¹⁰⁰.

Втім, така дворівнева конструкція не була закладена напочатку, а стала результатом концептуальної трансформації, що відбулася під час розробки проекту. Як стверджують Дж. Г. Райхман та П. Самуельсон, ранні пропозиції Комісії тяжіли до моделі недобросовісної конкуренції. Однак цей підхід, що спирався на деліктну відповідальність, було відхилено, оскільки він не створював позитивного виключного права *ex ante*, якого вимагала індустрія¹⁰¹. Як наслідок, у ході подальших дебатів і пошуку компромісу відбулося свідоме зміщення фокусу, на яке вказує Р. Е. Херр. Він констатує, що остаточний варіант продемонстрував «зміну акценту» від вузького захисту проти недобросовісного вилучення до створення «повноцінного права власності» на вміст бази даних¹⁰².

Попри такий прагматичний компроміс, фундаментальні передумови, на яких він ґрунтувався, стали об'єктом гострої наукової критики. Існує думка, що інтерпретація рішення *Feist* як «прогалини в охороні» була політичним, а не юридичним висновком. Як стверджує Г. Індранат, зацікавлені сторони (тобто учасники ринку) не вбачали в рішенні значної загрози. Вони наполягали, що континентальний стандарт оригінальності є достатньо високим для захисту їхніх баз даних, і переважною більшістю голосів підтримували гармонізацію саме на основі авторського права¹⁰³.

Більше того, на переконання інших критиків, зокрема Дж. Г. Райхмана, рішення *Feist* було не помилкою, а навпаки – доктринально правильним підтвердженням конституційного принципу захисту лише оригінального вираження, а не фактів чи витраченої праці, а тому реакція ЄС виглядає як свідомо відмова від цього принципу¹⁰⁴. Цю тезу про непропорційну політичну реакцію підтримує і Р. Е. Херр, стверджуючи, що саме під впливом судових прецедентів 1991 року баланс інтересів різко змістився в бік виробників. Внаслідок цього

¹⁰⁰ Hugenholtz P. B. Something Completely Different. P. 206.

¹⁰¹ Reichman J. H., Samuelson P. Intellectual Property Rights in Data? *Vanderbilt Law Review*. 1997. Vol. 50. P. 51.

¹⁰² Herr R. E. Op. cit. P. 86.

¹⁰³ Indranath G. Was *Feist* a Catalyst for the Structure of Database Directive?: A Legal Exploration of the Implications of the *Feist* Decision : Dissertation, University of Edinburgh, 2015. P. 5.

¹⁰⁴ Reichman J. H. Database Protection in a Global Economy. *Revue Internationale du Droit d'Auteur*. 2002. No. 191. P. 459.

імпульсивна реакція Комісії призвела до свідомого руйнування початкового балансу, причому «багато ключових змін відбулися без пояснень»¹⁰⁵.

Водночас, офіційна аргументація про «провал ринку» знайшла одностайної підтримки в науковій доктрині та стала предметом наукових дискусій. Представники критичного напрямку висунули тезу, що цей аргумент слугував радше політичним припущенням для виправдання втручання, аніж емпірично доведеним фактом. Як слушно зауважує Г. Індранат, хоча Директива декларувала створення стимулу для виробників, бракувало доказів, що «такий стимул справді був необхідний»¹⁰⁶.

Зокрема, впровадження нового підходу стало проявом політичної волі Комісії, яка, ймовірно, діяла всупереч позиції учасників самого ринку. Як стверджує Г. Індранат, аналізуючи відповіді на Зелену книгу, зацікавлені сторони насправді переважно підтримували захист засобами авторського права, натомість «не було виявлено жодного інтересу» до створення нового права на бази даних¹⁰⁷. Проте Комісія, на його думку, «проігнорувала аргументи» ринку і дійшла висновку, що *sui generis* є безальтернативним варіантом. При цьому підґрунтям такого рішення став не ринковий, а суто доктринальний аргумент щодо неможливості узгодження захисту за моделлю *copyright* (якого прагнув ринок) із принципами країн *droit d'auteur*¹⁰⁸.

Слушність такої критики ретроспективно підтверджується в подальших офіційних звітах самої Комісії. Звіт про оцінку Директиви 2018 року прямо констатував відсутність доказів зростання виробництва баз даних унаслідок запровадження права *sui generis*¹⁰⁹, а дослідження 2021 року підтвердило, що докази економічного ефекту цього права «залишаються непереконалими»¹¹⁰. Саме брак ретроспективних емпіричних доказів підсилює тезу про те, що первинна аргументація Комісії щодо «провалу ринку» слугувала насамперед прагматичним політичним обґрунтуванням. Це дозволило обійти глибинний доктринальний розкол і запровадити захист інвестицій як окремий

¹⁰⁵ Herr R. E. Op. cit. P. 87.

¹⁰⁶ Indranath G. Op. cit. P. 1.

¹⁰⁷ Там само. P. 5.

¹⁰⁸ Там само. P. 6.

¹⁰⁹ Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases : Final Report / R. Fisher et al. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2018. P. 3.

¹¹⁰ Study to support an impact assessment for the review of the Database Directive : Final Report / Europe Economics et al. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2022. P. 11.

інститут, необхідність якого диктувалася радше політичною волею, аніж доведеною ринковою потребою.

Отже, Директива 96/9/ЄС постає не стільки доктринально послідовним актом, скільки продуктом політичного компромісу у відповідь на доктринальну та політичну безвихідь 1990-х років. Дворівнева побудова акту стала політичним вирішенням ідеологічного розколу, оскільки Директива 96/9/ЄС одночасно задовольнила вимоги країн з *droit d'auteur*, закріпивши стандарт творчого внеску для авторського права, і відновила захист інвестицій для країн з доктриною «поту чола» шляхом створення нового інструменту.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження засвідчує, що право *sui generis* на бази даних можна розглядати не як результат природньої еволюції права інтелектуальної власності, а як своєрідний правовий інструмент, свідомо сконструйований з політичних та, до певної міри, економічних міркувань для вирішення доктринальної кризи, що унеможливлювала захист економічно цінних, але нетворчих компіляцій.

На основі здійсненого аналізу сформульовано такі наукові висновки:

Засадничою передумовою кризи став доктринальний антагонізм національних правових систем, оскільки персоналістична традиція *droit d'auteur*, що вимагала творчого «відбитку особистості» доктринально відкидала охорону інвестицій, тоді як утилітарна традиція *copyright* інтегрувала захист «поту чола» безпосередньо в авторське право, унеможливлюючи гармонізацію.

Доктринальний розкол набув гострого політико-економічного виміру, коли Європейська Комісія у Зеленій книзі визнала правову роздробленість як пряму загрозу єдиному інформаційному ринку. Аналіз національних «прототипів» охорони, зокрема скандинавського «правила каталогу» (швед. *katalogskydd*) та нідерландського «захисту письмових творів» (нід. *geschriftenbescherming*), підтвердив, що держави-члени вже намагалися самостійно заповнити «прогалину в охороні», проте робили це доктринально несумісними шляхами.

Визначальними факторами законодавчого процесу стали два ключові судові рішення 1991 року. Внутрішній прецедент (справа *Van Dale v. Romme*) продемонстрував неспроможність гармонізації авторського права, а зовнішній прецедент (справа *Feist v. Rural*) фактично скасував доктрину «поту чола» на ринку США. У сукупності це обґрунтувало необхідність створення нового інструменту поза межами авторського права.

Найвні альтернативи було визнано непридатними. Право недобросовісної конкуренції було відкинуто, оскільки воно мало виключно ретроспективну (лат. *ex post*) дію і не створювало позитивного виключного права. Водночас антимонопольне право, як засвідчила справа Magill, функціонувало не як стимул для інвесторів, а, навпаки, як загроза примусового доступу до «незамінних вихідних матеріалів», що лише посилювало побоювання індустрії.

Саме тому Директива 96/9/ЄС стала політико-правовим компромісом, втіленим у дворівневій архітектурі, де перший рівень (Глава II) став поступкою континентальній традиції (шляхом гармонізації авторського права за високим стандартом творчості), а другий рівень (Глава III) став поступкою індустрії та країнам *copyright*, фактично реанімувавши економічну мету доктрини «поту чола» в новій формі права *sui generis*.

У підсумку, право *sui generis* постає як правовий інструмент гібридного характеру, який поєднує в собі характеристики з різних галузей, але водночас не є ні авторським правом (оскільки захищає значні інвестиції, а не творчість), ні правом протидії недобросовісній конкуренції (оскільки надає виключне право *ex ante*). Ретроспективний аналіз доводить, що запровадження цього «нормативного експерименту» було насамперед політичним вирішенням доктринального антагонізму, а не кроком, продиктованим доведеною ринковою необхідністю.

Утім, незважаючи на таку неоднозначну генезу та критичну оцінку, цей гібридний інститут довів життєздатність, проіснувавши майже три десятиліття, закріпившись у правовій системі ЄС та продемонструвавши потенціал для подальшої рецепції, зокрема через його ймовірне поширення на нові об'єкти правової охорони.

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено історико-правові передумови формування права *sui generis* на неоригінальні бази даних у праві Європейського Союзу. Проаналізовано фундаментальний доктринальний антагонізм між континентальною системою *droit d'auteur* та англо-американською системою *copyright* як головну перешкоду для гармонізації. Визначено, що вимога високого рівня творчого внеску в континентальному праві унеможлиблювала захист нетворчих інвестицій, тоді як утилітарна доктрина «поту чола» історично забезпечувала таку охорону. З'ясовано, що ця філософська несумісність створила загрозу фрагментації Єдиного ринку, яку діагностувала Європейська Комісія. Окрему увагу приділено демонстрації неспроможності альтернативних механізмів, зокрема права недобросовісної конкуренції та антимонопольного регулювання, ефективно заповнити «прогалину в охороні».

Встановлено, що каталізаторами реформи стали криза національних підходів у Європі та зміна судової практики у США, які позбавили інвесторів правового захисту. Аргументовано, що дворівнева архітектура Директиви 96/9/ЄС стала політико-правовим компромісом, який «реанімував» економічну мету захисту інвестицій у новій формі права *sui generis* задля подолання доктринального конфлікту.

Література

1. Директива 96/9/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 1996 року про правову охорону баз даних. *Верховна Рада України : офіц. вебпортал*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_241#Text (дата звернення: 10.10.2025).

2. Strowel A. *Droit d'auteur et copyright: divergences et convergences : étude de droit comparé / préface de Louis Van Bunn*. Bruxelles : Bruylant, 1993. 722 p. (*Bibliothèque de la Faculté de droit de l'Université catholique de Louvain* ; t. 24).

3. Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz – UrhG) vom 09.09.1965. Bundesministerium der Justiz. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/urhg/> (дата звернення: 15.10.2025).

4. Bundesgerichtshof [BGH]. Urteil vom 09.05.1985 – I ZR 52/83 (Inkasso-Programm). *Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Zivilsachen [BGHZ]*. Bd. 94. S. 276–293.

5. Cour de cassation [Cass.] (France), assemblée plénière, 30 oct. 1987, pourvoi n° 86-11.918 (Société Microfor v. Société Le Monde). *Bulletin des arrêts de la Cour de cassation, Assemblée plénière*. 1987. № 4. P. 7.

URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000007019548/> (дата звернення: 15.10.2025).

6. Ginsburg J. C. A Tale of Two Copyrights: Literary Property in Revolutionary France and America. *Tulane Law Review*. 1990. Vol. 64, No. 5. P. 991–1031.

7. Code de la propriété intellectuelle (France). *Légifrance : le service public de la diffusion du droit*. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006069414/> (дата звернення: 15.10.2025).

8. Rose M. Authors and Owners: The Invention of Copyright. Cambridge (Mass.) : Harvard University Press, 1993. 176 p. ISBN 978-0-674-05308-3.

9. Deazley R. Rethinking Copyright: History, Theory, Language. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2006. 201 p. ISBN 978-1-84542-282-5.

10. Constitution of the United States. *National Archives*. URL: <https://www.archives.gov/founding-docs/constitution-transcript> (дата звернення: 15.10.2025).

11. Copyright Act of 1976. Pub. L. No. 94-553, 90 Stat. 2541 (codified as amended at 17 U.S.C. §§ 101–810). URL: <https://www.copyright.gov/title17/> (дата звернення: 15.10.2025).

12. Drassinower A. Sweat of the Brow, Creativity, and Authorship: On Originality in Canadian Copyright Law. *University of Ottawa Law & Technology Journal*. 2003–2004. Vol. 1. No. 1. P. 105–123.

13. Ginsburg J. C. Creation and Commercial Value: Copyright Protection of Works of Information. *Columbia Law Review*. 1990. Vol. 90. No. 7. P. 1865–1938.

14. Davison M. The Legal Protection of Databases. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. 321 p

15. *Walter v. Lane* [1900] A.C. 539 (HL).

16. Copyright Act 1842 (5 & 6 Vict. c. 45). *London : Printed by George E. Eyre and Andrew Spottiswoode*, 1842.

17. Lauriat B. *Walter v. Lane* (1900) // *Landmark Cases in Intellectual Property Law* / ed. J. Bellido. Oxford : Hart Publishing, 2017. P. 153–179. URL: <https://ssrn.com/abstract=2912615> (дата звернення: 17.10.2025).

18. *Ladbroke (Football) Ltd v. William Hill (Football) Ltd* [1964] 1 All ER 465 (HL).

19. Hunsucker G. M. The European Database Directive: Regional Stepping Stone to an International Model? *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*. 1997. Vol. 7, No. 2. P. 697–779.

20. Herr R. E. Is the Sui Generis Right a Failed Experiment?: A Study on the Database Directive : Dissertation, Ludwig-Maximilians-Universität München, 2008. 182 p.

21. Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology : COM(88) 172 final. Brussels : Commission of the European Communities, 1988. 237 p.

22. Gaster J.-L. The New EU Directive Concerning the Legal Protection of Databases. *Fordham International Law Journal*. 1996. Vol. 20, No. 4. P. 1129–1152.

23. Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. *Sveriges riksdag*. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1960729-om-upphovsratt-till-litterara_sfs-1960-729 (дата звернення: 10.11.2025).

24. Lov om opphavsrett til åndsverk m.v. (åndsverkloven) fra 12.05.1961 nr. 2. *Lovdata*. URL: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1961-05-12-2> (дата звернення: 10.11.2025).

25. Kungl. Maj:ts proposition nr 17 år 1960 : Prop. 1960:17 med förslag till lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Stockholm, 1959. 410 s.

26. Lov om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven) fra 15.06.2018 nr. 40. *Lovdata*. URL: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-40> (дата звернення: 10.11.2025).

27. Wet van 23 september 1912, houdende nieuwe regeling van het auteursrecht (Auteurswet 1912). *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden*. 1912. № 308.

28. Beunen A. C. *Geschriftenbescherming: The Dutch Protection for Non-original Writings // A Century of Dutch Copyright Law : Auteurswet 1912-2012 / ed. P. B. Hugenholtz et al. Amstelveen : deLex, 2012. P. 57–97.*

29. Cohen Jehoram T. Copyright in Non-Original Writings: Past – Present – Future? // *Auteursrecht: aanspraak op en afbakening van een exclusief recht* / red. J.J.C. Kabel, F.W. Grosheide. Deventer : Kluwer, 1998. P. 101–111.

30. Cohen Jehoram T. Copyright in Non-Original Writings: Past – Present – Future? // *Auteursrecht: aanspraak op en afbakening van een exclusief recht* / red. J.J.C. Kabel, F.W. Grosheide. Deventer : Kluwer, 1998. P. 103–112.

31. HR 4 januari 1991, Nederlandse Jurisprudentie (NJ) 1991, 608 (Van Dale v. Romme).

32. Wet van 8 juli 1999, houdende aanpassing van de Nederlandse wetgeving aan richtlijn 96/9/EG van het Europees Parlement en de Raad van 11 maart 1996 betreffende de rechtsbescherming van databanken. *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden*. 1999. № 303.

33. *Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Service Co.*, 499 U.S. 340 (1991).

34. Grosheide F. W. Database Protection–The European Way. *Washington University Journal of Law & Policy*. 2002. Vol. 8. P. 39–77.

35. Hugenholtz P. B. Something Completely Different: Europe's Sui Generis Database Right // *The Internet and the Emerging Importance of New Forms of Intellectual Property* / ed. S. Frankel, D. Gervais. Alphen aan den Rijn : Wolters Kluwer, 2016. P. 205–222.

36. *Radio Telefís Éireann (RTE) and Independent Television Publications Ltd (ITP) v. Commission of the European Communities (Magill)*. Joined Cases C-241/91 P and C-242/91 P. [1995] ECR I-743.

37. Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейської Економічної Спільноти) від 25.03.1957. *Верховна Рада України : офіц. вебпортал*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text (дата звернення: 20.10.2025).

38. Reichman J. H., Samuelson P. Intellectual Property Rights in Data? *Vanderbilt Law Review*. 1997. Vol. 50. P. 51–166.

39. Indranath G. Was Feist a Catalyst for the Structure of Database Directive?: A Legal Exploration of the Implications of the Feist Decision : Dissertation, University of Edinburgh, 2015. 343 p.

40. Reichman J. H. Database Protection in a Global Economy. *Revue Internationale du Droit d’Auteur*. 2002. No. 191. P. 455–533.

41. Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases : Final Report / R. Fisher et al. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2018. 156 p. DOI: <https://doi.org/10.2759/83343>.

42. Study to support an impact assessment for the review of the Database Directive : Final Report / Europe Economics et al. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2022. 233 p. DOI: <https://doi.org/10.2759/803273>.

Information about the authors:

Vyshnevskiy Vladyslav Olehovych,

Postgraduate Student

Kyiv University of Law of the National Academy of Sciences of Ukraine
7-A, Akademika Dobrokhotova str., Kyiv, 03142, Ukraine

Vashchynets Ivan Ivanovych,

Candidate of Law Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of International and Private Law,
Kyiv University of Law of the National Academy of Sciences of Ukraine
7-A, Akademika Dobrokhotova str., Kyiv, 03142, Ukraine